

**CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE**

Zakład Służby Prewencyjnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 193

Alicja Twardo

OBOWIĄZKI ORAZ PRAWA OSOBY UMIESZCZONEJ W PDOZ

LEGIONOWO 2020

**CENTRUM SZKOLENIA POLICJI
W LEGIONOWIE**

Zakład Służby Prewencyjnej

MATERIAŁY DYDAKTYCZNE NR 193

Alicja Twardo

OBOWIĄZKI ORAZ PRAWA OSOBY UMIESZCZONEJ W PDOZ

LEGIONOWO 2020

ISBN 978-83-62455-03-4

Korekta, skład i druk:
Wydział Wydawnictw i Poligrafii
Centrum Szkolenia Policji w Legionowie

Nakład 75 egz.

SPIS TREŚCI

PRZEDMOWA 5

1. PODSTAWY PRAWNE FUNKCJONOWANIA PDOZ 7

2. PRAWA OSOBY UMIESZCZONEJ W PDOZ 8

3. OBOWIĄZKI OSOBY UMIESZCZONEJ W PDOZ 12

4. BADANIA LEKARSKIE OSÓB ZATRZYMANÝCH I UMIESZCZONYCH W PDOZ 14

**5. OCHRONA PRZED TORTURAMI ORAZ INNYM OKRUTNYM,
NIELUDZKIM TRAKTOWANIEM ORAZ KARANIEM
OSÓB UMIESZCZONYCH W PDOZ 20**

BIBLIOGRAFIA 26

PRZEDMOWA

Dokumentem regulującym obowiązki oraz prawa osoby umieszczonej w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych (PDOZ) jest regulamin, który stanowi załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb. Kopię regulaminu oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Z uwagi na to, iż w PDOZ są zatrzymywani obywatele innych państw, kopia regulaminu powinna być dostępna również w wersjach obcojęzycznych, gdyż każda osoba zatrzymana ma prawo do równego traktowania.

Bardzo ważnym prawem, któremu poświęciłam jeden z rozdziałów niniejszej publikacji z uwagi na pewne kwestie dyskusyjne, jest prawo do ochrony zdrowia. Nie mniej ważnym zagadnieniem jest również sposób traktowania osób zatrzymanych oraz ich ochrona przed torturami oraz innym okrutnym, niehumanitarnym traktowaniem oraz karaniem; w tym miejscu odniosłam się do przepisów zarówno prawa krajowego, jak i europejskiego.

Problematyka przedstawiona w niniejszej publikacji może okazać się pomocna dla policjantów odbywających szkolenie zawodowe podstawowe oraz dla uczestników kursów specjalistycznych.

1.

PODSTAWY PRAWNE FUNKCJONOWANIA PDOZ

Służbę w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych regulują następujące akty prawne:

- 1) ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, z późn. zm.);
- 2) rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. poz. 638, z późn. zm.);
- 3) zarządzenie nr 125 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań związanych z pobytem osób zatrzymanych lub doprowadzonych w pokoju przejściowym (Dz. Urz. KGP poz. 30, z późn. zm.);
- 4) zarządzenie nr 126 Komendanta Głównego Policji z dnia 12 czerwca 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań związanych z pobytem osób zatrzymanych lub doprowadzonych w tymczasowym pomieszczeniu przejściowym (Dz. Urz. KGP poz. 31, z późn. zm.);
- 5) zarządzenie nr 130 Komendanta Głównego Policji z dnia 7 sierpnia 2012 r. w sprawie metod i form wykonywania zadań w pomieszczeniu dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (Dz. Urz. KGP poz. 42, z późn. zm.).

2.

PRAWA OSOBY UMIESZCZONEJ W PDOZ

Zgodnie z artykułem 41 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej każdemu zapewnia się nietykalność osobistą i wolność osobistą. Pozbawienie lub ograniczenie wolności może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonych w ustawie. Każdy pozbawiony wolności na podstawie wyroku sądowego ma prawo odwołania się do sądu w celu niezwłocznego ustalenia legalności tego pozbawienia. O pozbawieniu wolności powiadamia się niezwłocznie rodzinę lub osobę wskazaną przez pozbawionego wolności. Każdy zatrzymany powinien być niezwłocznie i w sposób zrozumiały dla niego poinformowany o przyczynach zatrzymania. Powinien on być w ciągu 48 godzin od chwili zatrzymania przekazany do dyspozycji sądu. Zatrzymanego należy zwolnić, jeżeli w ciągu 24 godzin od przekazania do dyspozycji sądu nie zostanie mu doręczone postanowienie sądu o tymczasowym aresztowaniu wraz z przedstawionymi zarzutami. Każdy pozbawiony wolności powinien być traktowany w sposób humanitarny. Każdy bezprawnie pozbawiony wolności ma prawo do odszkodowania¹.

Prawo do wolności nie ma charakteru bezwzględnego, dlatego też w pewnych sytuacjach przewidzianych przepisami prawnymi funkcjonariusze Policji mogą zatrzymywać osoby, które popełniły przestępstwa, wykroczenia, stwarzają zagrożenie dla bezpieczeństwa i porządku publicznego itp. Osoby te umieszcza się w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych, gdzie powinny być traktowane w sposób godny i zgodny z prawem. Nie mogą być torturowane ani dyskryminowane, w szczególności z uwagi na narodowość, pochodzenie rasowe, społeczne, wyznanie, płeć czy kolor skóry. Każda taka osoba ma pewne prawa i obowiązki w związku z zatrzymaniem.

Według regulaminu pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia² osobę przyjmowaną do pomieszczenia niezwłocznie informuje się o:

- 1) przysługujących jej prawach i ciężących na niej obowiązkach poprzez zapoznanie jej z niniejszym regulaminem, osoba przyjmowana do pomieszczenia potwierdza zapoznanie się z regulaminem pobytu poprzez złożenie podpisu w karcie zapoznania z regulaminem pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia;
- 2) wyposażeniu pomieszczenia w urządzenia monitorujące, w tym służące również do obserwowania i rejestrowania obrazu – w przypadku ich zainstalowania.

Osobie nieznającej języka polskiego przyjmowanej do pomieszczenia zapewnia się możliwość porozumiewania się w sprawach dotyczących pobytu w pomieszczeniu za pośrednictwem tłumacza.

¹ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78 poz. 483)

² Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania z zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. poz. 638, z późn. zm.).

Jeżeli kontakt z osobą przyjmowaną do pomieszczenia jest utrudniony z uwagi na zakłócenie jej świadomości, czynności, o których mowa wyżej, należy wykonać po ustaniu przyczyny odstąpienia od realizacji tego obowiązku. Jeżeli z uwagi na utrudniony kontakt z osobą zatrzymaną spowodowany zakłóceniem jej świadomości nie została ona zaznajomiona z przysługującymi jej z tytułu zatrzymania uprawnieniami wynikającymi z Kodeksu postępowania karnego lub innych ustaw, zaznajomienia tego należy dokonać po ustaniu przyczyny odstąpienia od realizacji tego obowiązku. Osoba zatrzymana potwierdza fakt zaznajomienia się z przysługującymi jej uprawnieniami poprzez złożenie podpisu w protokole zatrzymania osoby³.

Osobę zatrzymaną umieszczoną w pomieszczeniu należy zwolnić:

- 1) gdy ustała przyczyna zatrzymania;
- 2) na polecenie lub zarządzenie sądu;
- 3) na polecenie prokuratora;
- 4) przed upływem 48 godzin od chwili zatrzymania, chyba że w tym czasie została ona przekazana do dyspozycji sądu, wraz z wnioskiem o zastosowanie tymczasowego aresztowania;
- 5) jeżeli w ciągu 24 godzin od jej przekazania do dyspozycji sądu nie doręczono jej postanowienia o zastosowaniu wobec niej tymczasowego aresztowania⁴.

Osobę doprowadzoną w celu wytrzeźwienia należy zwolnić:

- 1) z chwilą wytrzeźwienia, jednak nie później niż przed upływem 24 godzin od chwili doprowadzenia;
- 2) na podstawie zaświadczenia lekarskiego stwierdzającego, że dalszy pobyt osoby w pomieszczeniu może spowodować zagrożenie dla jej życia lub zdrowia⁵.

Przyjmowaną do pomieszczenia osobę zatrzymaną poddaje się badaniom lekarskim i udziela się jej niezbędnej pomocy medycznej w przypadkach i na zasadach określonych w przepisach w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję⁶.

Osoba przyjęta do pomieszczenia zajmuje wskazany przez policjanta odpowiadającego za funkcjonowanie pomieszczenia lub pełniącego służbę w pomieszczeniu pokój dla osób zatrzymanych bądź doprowadzonych w celu wytrzeźwienia i miejsce wyznaczone do spania, przy czym:

- 1) osoby odmiennej płci umieszcza się oddzielnie;
- 2) osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia nie umieszcza się w pokoju wspólnie z osobami trzeźwymi;
- 3) osób, które nie ukończyły 18 lat, nie umieszcza się w pokoju wspólnie z pełnoletnimi⁷.

Osoba przyjęta do pomieszczenia korzysta z własnej odzieży, bielizny i obuwia. Jeżeli przedmioty, o których mowa wyżej, nie nadają się do użytku lub jeżeli ich używanie jest niedopuszczalne ze względów higienicznych, osoba zatrzymana lub doprowadzona w celu wytrzeźwienia może otrzymać nieodpłatnie potrzebną odzież, bieliznę i obuwie. Decyzję w tym zakresie podejmuje osoba wyznaczona przez kierownika jednostki organizacyjnej Policji, w którego dyspozycji pozostaje pomieszczenie. Ubranie zastępcze wydaje się przyjmowanej do pomieszczenia osobie zatrzymanej, tymczasowo aresztowanej lub skazanej, w związku z:

- 1) popełnieniem przez nią lub podejrzeniem popełnienia przez nią przestępstwa o charakterze terrorystycznym, przestępstwa ze szczególnym okrucieństwem lub przestępstwa z użyciem broni palnej lub materiałów wybuchowych;
- 2) jej udziałem lub podejrzeniem jej udziału w zorganizowanej grupie przestępczej o charakterze zbrojnym.

³ Tamże, § 1.

⁴ Tamże, § 2.

⁵ Tamże, § 3.

⁶ Tamże, § 4 ust. 1.

⁷ Tamże, § 7.

Ubranie zastępcze wydaje się przyjmowanej do pomieszczenia osobie zatrzymanej, której ubranie zostało zabezpieczone jako dowód w prowadzonym postępowaniu. Osobie umieszczonej w pomieszczeniu udostępnia się nieodpłatnie środki czystości niezbędne do utrzymania przez nią higieny osobistej, w tym w szczególności mydło i ręcznik, na czas potrzebny do ich użycia. Podczas ciszy nocnej, a także gdy jest to uzasadnione w innej porze dnia, osobie zatrzymanej udostępnia się do indywidualnego użytkowania materac, podglówek, koc (w porze jesienno-zimowej dwa koce) oraz pościel – dwa prześcieradła i powłoczkę⁸. Osobie umieszczonej w pomieszczeniu zapewnia się:

- 1) posiłek, w tym co najmniej jeden gorący, wydawany trzy razy dziennie oraz napoje w celu zaspokojenia pragnienia, przy czym:
 - a) wartość energetyczna posiłków wydawanych w ciągu doby wynosi nie mniej niż 60% normy szkolnej SZ określonej w przepisach w sprawie przypadków otrzymywania przez policjanta wyżywienia oraz norm tego wyżywienia, ale nie mniej niż 2600 kcal, a w przypadku kobiet w ciąży i osób w wieku poniżej 18 lat – 75% tej normy, ale nie mniej niż 3200 kcal,
 - b) w przypadku gdy posiłki dla osób zatrzymanych są przygotowywane w zakładach karnych i aresztach śledczych podległych Ministrowi Sprawiedliwości, stosuje się normy wartości energetycznej określone w przepisach w sprawie określenia wartości dziennej normy wyżywienia oraz rodzaju diet wydawanych osobom osadzonym w zakładach karnych i aresztach śledczych,
 - c) z zastrzeżeniem lit. d, posiłki wydaje się po upływie minimum 5 godzin od chwili umieszczenia osoby zatrzymanej w pomieszczeniu, w następujących godzinach i proporcjach:
 - w godzinach 7.00–8.00 śniadanie – w ilości odpowiadającej 30% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a,
 - w godzinach 12.00–14.00 obiad – w ilości odpowiadającej 40% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a,
 - w godzinach 18.00–19.00 kolacja – w ilości odpowiadającej 30% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a,
 - d) osoba konwojowana z zagranicy, w ciągu 2 godzin od przyjęcia do pomieszczenia otrzymuje posiłek w ilości odpowiadającej 30% wartości energetycznej posiłków określonej w lit. a, jeżeli przyjęcie do pomieszczenia nastąpiło pomiędzy godziną 18.00 a 8.00, a osoba ta nie otrzymała posiłku, o którym mowa w lit. c,
 - e) osoba zatrzymana ma prawo otrzymania pierwszego odpowiedniego posiłku w sytuacji, gdy będzie przekazana lub wydana do konwoju lub doprowadzenia i nie będzie miała możliwości spożycia posiłków w godzinach określonych w lit. c,
 - f) w sytuacji, gdy wymaga tego stan zdrowia osoby, otrzymuje ona posiłki z uwzględnieniem diety według wskazań lekarza⁹.

Osoba doprowadzana do wytrzeźwienia otrzymuje wyłącznie napój w celu zaspokojenia pragnienia. Ponadto osoba umieszczona w PDOZ ma:

- 1) możliwość korzystania z opieki lekarskiej;
- 2) możliwość korzystania z urządzeń sanitarnych i środków czystości niezbędnych do utrzymania higieny osobistej;
- 3) możliwość posiadania takich przedmiotów kultu religijnego, których właściwości nie będą stanowić zagrożenia dla bezpieczeństwa osób przebywających w pomieszczeniu;
- 4) możliwość wykonywania praktyk religijnych i korzystania z posług religijnych w sposób niezakłócający porządku i bezpieczeństwa osób przebywających w pomieszczeniu;
- 5) możliwość korzystania z prasy;

⁸ Tamże, § 9.

⁹ Tamże, § 10 ust. 1 pkt 1.

- 6) możliwość zakupu z własnych środków pieniężnych wyrobów tytoniowych, prasy oraz przedmiotów osobistego użytku służących do utrzymania higieny osobistej i posiadania ich w pokoju, pod warunkiem że przedmioty te oraz ich opakowania nie stanowią zagrożenia dla porządku lub bezpieczeństwa osób przebywających w pomieszczeniu;
- 7) możliwość palenia tytoniu w miejscu do tego wyznaczonym zgodnie z przepisami w sprawie szczególnych warunków używania wyrobów tytoniowych na terenie obiektów oraz w środkach przewozu osób podlegających ministrowi właściwemu do spraw wewnętrznych, jeśli nie utrudnia to wykonywania przez policjantów obowiązków służbowych mających na celu zapewnienie bezpieczeństwa osób przebywających w pomieszczeniu;
- 8) możliwość otrzymywania:
 - a) po skontrolowaniu ich w jej obecności – paczek z przedmiotami osobistego użytku, w szczególności odzieżą, obuwiem, środkami opatrunkowymi i higienicznymi,
 - b) przepisanych przez lekarza leków, które mogą być udostępniane jedynie za zgodą lekarza i według ustaleń z nim dokonanych; leki osobie przebywającej w pomieszczeniu wydaje lekarz lub policjant według ustaleń dokonanych z lekarzem;
- 9) możliwość składania próśb, skarg i wniosków do policjanta odpowiadającego za funkcjonowanie pomieszczenia i kierownika jednostki organizacyjnej Policji, w którego dyspozycji pozostaje to pomieszczenie¹⁰.

Zakup przedmiotów, o których mowa w pkt 6, zapewnia się w miarę posiadanych możliwości za pośrednictwem policjanta, nie częściej jednak niż raz dziennie¹¹.

Regulamin pobytu osób w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia określa załącznik nr 1 do rozporządzenia. Kopia regulaminu oraz wykaz instytucji stojących na straży praw człowieka, m.in. Rzecznika Praw Obywatelskich, Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka i Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu, umieszcza się w pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia w sposób uniemożliwiający ich zniszczenie lub dokonanie przy ich pomocy zamachu na zdrowie człowieka¹².

Obowiązujące przepisy nie uwzględniają kwestii umieszczenia w pomieszczeniu osób w trakcie korekty płci lub po niepełnej korekcie płci czy też kobiet ciężarnych. Jeśli chodzi o kobiety ciężarne, zapisane są jedynie treści związane z zapewnieniem posiłku i jego kaloryczności. Biorąc pod uwagę treść § 7 załącznika nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r., „Osoba przyjęta do pomieszczenia zajmuje wskazany przez policjanta odpowiadającego za funkcjonowanie pomieszczenia lub pełniącego służbę w pomieszczeniu pokój dla osób zatrzymanych bądź doprowadzonych w celu wytrzeźwienia i miejsce wyznaczone do spania, przy czym:

- 1) osoby odmiennej płci umieszcza się oddzielnie;
- 2) osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia nie umieszcza się w pokoju wspólnie z osobami trzeźwymi;
- 3) osób, które nie ukończyły 18 lat, nie umieszcza się w pokoju wspólnie z pełnoletnimi”, należałoby dodać analogicznie punkt 4 – osoba w trakcie korekty płci lub po niepełnej korekcie płci i punkt 5 – kobieta ciężarna, nakazujące oddzielne umieszczanie tych osób z uwagi na poszanowanie ich praw.

Oprócz praw związanych z zatrzymaniem i umieszczeniem osoby w pomieszczeniu ustawodawca nakłada na osobę również pewne obowiązki. Osoba przyjmowana do pomieszczenia:

¹⁰ Tamże, § 10 ust. 1 pkt 2–11.

¹¹ Tamże, § 10 ust. 2.

¹² Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia z dnia 4 czerwca 2012 r., § 16.

3.

OBOWIĄZKI OSOBY UMIESZCZONEJ W PDOZ

- 1) podaje swoje imię i nazwisko, imię ojca, datę i miejsce urodzenia, informacje o miejscu zameldowania lub pobytu oraz o stanie zdrowia;
- 2) przekazuje do depozytu:
 - a) środki płatnicze i przedmioty wartościowe, w szczególności obrączkę, sygnet, pierścionek i zegarek,
 - b) dokumenty tożsamości, środki łączności oraz urządzenia techniczne służące do rejestrowania i odtwarzania informacji,
 - c) przedmioty, które mogą stanowić zagrożenie dla porządku lub bezpieczeństwa w pomieszczeniu, w szczególności przedmioty posiadające ostre krawędzie lub zakończenie, środki służące do obezwładniania, dopuszczone do obrotu produkty lecznicze oraz alkohol, a także sznurowadła, pasek, szalik oraz zapałki i zapalniczkę, inne przedmioty, których wymiary lub ilość naruszają ustalony porządek bądź bezpieczeństwo pobytu w pomieszczeniu.

Osobę przyjmowaną do pomieszczenia oraz w nim umieszczoną poddaje się sprawdzeniu prewencyjnemu w celu odebrania rzeczy, o których mowa wyżej. Sprawdzenia tej osoby oraz odzieży na niej w warunkach zapewniających poszanowanie jej intymności dokonuje w miarę możliwości policjant tej samej płci¹³.

Przedmioty znalezione i odebrane w trakcie sprawdzenia prewencyjnego wpisuje się z oznaczeniem cech indywidualnych do kwitu depozytowego. Kwit depozytowy podpisuje osoba przyjmowana do pomieszczenia oraz policjant, który zdeponował przedmioty w nim wyszczególnione. Odmowę lub niemożność złożenia podpisu przez osobę przyjmowaną do pomieszczenia odnotowuje się w kwicie depozytowym, wskazując na obecność przy tej czynności funkcjonariusza wykonującego doprowadzenie lub konwój, którą poświadczą się złożeniem przez niego podpisu¹⁴.

Osobę przyjętą do pomieszczenia informuje się o konieczności:

- 1) przestrzegania niniejszego regulaminu;
- 2) wykonywania poleceń policjanta pełniącego służbę w pomieszczeniu;
- 3) przestrzegania ciszy nocnej w godzinach od 22.00 do 6.00, a w dni świąteczne do godziny 7.00;
- 4) przestrzegania zasad współżycia społecznego;
- 5) dbania o higienę osobistą i czystość pomieszczenia;
- 6) korzystania z wyposażenia pomieszczenia zgodnie z jego przeznaczeniem;
- 7) niezwłocznego powiadomienia obsługi pomieszczenia o wystąpieniu zagrożenia życia lub zdrowia człowieka, zniszczeniu wyposażenia pomieszczenia lub innym, groźnym w skutkach zdarzeniu¹⁵.

¹³ Załącznik nr 1 do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia z dnia 4 czerwca 2012 r., § 5.

¹⁴ Tamże, § 6 ust. 1 i 2.

¹⁵ Tamże, § 8.

Od osoby doprowadzonej w celu wytrzeźwienia przyjmuje się opłatę za doprowadzenie i pobyt w pomieszczeniu, w wysokości określonej w przepisach w sprawie trybu doprowadzania i przyjmowania osób nietrzeźwych do izb wytrzeźwień, jednostek Policji, innych placówek utworzonych lub wskazanych przez jednostki samorządu terytorialnego oraz zwalniania z tych izb, jednostek i placówek¹⁶.

¹⁶ Tamże, § 11.

4.

BADANIA LEKARSKIE OSÓB ZATRZYMANÝCH I UMIESZCZONYCH W PDOZ

Kwestię badań lekarskich osób umieszczonych w policyjnych miejscach prawnej izolacji należy rozpatrywać w kategoriach podziału na dwie grupy osób, wobec których Policja podejmuje przewidziane prawem czynności. Pierwsza z nich to osoby doprowadzone do jednostek Policji w celu wytrzeźwienia, drugą natomiast stanowią osoby zatrzymane w ustawowo przewidzianych sytuacjach. Badania lekarskie osób doprowadzonych w celu wytrzeźwienia określa rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 4 czerwca 2012 r. Zgodnie z nim przyjmowaną do pomieszczenia osobę doprowadzaną w celu wytrzeźwienia poddaje się niezwłocznie badaniu lekarskiemu, w wyniku którego lekarz stwierdza:

- 1) brak przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w pomieszczeniu albo
- 2) wystąpienie przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w pomieszczeniu oraz konieczność skierowania jej do podmiotu leczniczego, albo
- 3) odmowę poddania się badaniu lekarskiemu oraz brak przesłanek do skierowania tej osoby do podmiotu leczniczego, albo
- 4) odmowę poddania się badaniu lekarskiemu oraz wystąpienie przesłanek do skierowania tej osoby do podmiotu leczniczego lub
- 5) rodzaj leków, jakie musi zażywać ta osoba, oraz sposób ich dawkowania.

Okoliczności, o których mowa powyżej, potwierdza się zaświadczeniem lekarskim. Sytuacja, o której mowa w pkt 3, nie stanowi przesłanki uzasadniającej odstąpienie od przyjęcia osoby doprowadzanej w celu wytrzeźwienia do pomieszczenia. W sytuacji, o której mowa w pkt 2 i 4, przewiezienie osoby doprowadzanej w celu wytrzeźwienia do podmiotu leczniczego odbywa się specjalnym środkiem transportu sanitarnego. Przebieg i wyniki badań lekarskich przeprowadzonych w pomieszczeniu lekarz dokumentuje w książce wizyt lekarskich¹⁷.

Natomiast kwestia dotycząca badań lekarskich osób zatrzymanych została uregulowana w rozporządzeniu Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję¹⁸. Zgodnie z § 1 ust. 1 tego rozporządzenia osobie zatrzymanej przez Policję udziela się niezwłocznie pierwszej pomocy lub kwalifikowanej pierwszej pomocy w przypadku, gdy osoba ta znajduje się w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, określonego w przepisach o państwowym ratownictwie medycznym.

Kwalifikowana pierwsza pomoc – czynności podejmowane wobec osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego przez ratownika, o którym mowa w art. 13 ust. 1 ustawy o Państwowym Ratownictwie Medycznym¹⁹.

¹⁷ Tamże, § 4.

¹⁸ Dz. U. poz. 1102.

¹⁹ Ustawa z dnia 8 września 2006 r. o Państwowym Ratownictwie Medycznym (Dz. U. z 2019 r. poz. 993, z późn. zm.), art. 3 pkt 2.

Pierwsza pomoc – zespół czynności podejmowanych w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego wykonywanych przez osobę znajdującą się w miejscu zdarzenia, w tym również z wykorzystaniem wyrobów medycznych i wyposażenia wyrobów medycznych, w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o wyrobach medycznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 175, 447 i 534), oraz produktów leczniczych wydawanych bez przepisu lekarza dopuszczonych do obrotu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej²⁰.

Stan nagłego zagrożenia zdrowotnego – stan polegający na nagłym lub przewidywanym w krótkim czasie pojawieniu się objawów pogarszania zdrowia, którego bezpośrednim następstwem może być poważne uszkodzenie funkcji organizmu lub uszkodzenie ciała lub utrata życia, wymagający podjęcia natychmiastowych medycznych czynności ratunkowych i leczenia²¹.

Medyczne czynności ratunkowe – świadczenia opieki zdrowotnej w rozumieniu przepisów o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych, udzielane przez jednostkę systemu, o której mowa w art. 32 ust. 1 pkt 2 (zespoły ratownictwa medycznego, w tym lotnicze zespoły ratownictwa medycznego, na których świadczenia zawarto umowy o udzielanie świadczeń opieki zdrowotnej), w warunkach pozaszpitalnych, w celu ratowania osoby w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego²².

Policjant niezwłocznie podejmuje działania zmierzające do skutecznego powiadomienia dyspozytora medycznego o stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego osoby zatrzymanej i postępuje zgodnie z przekazanymi przez niego informacjami²³.

Osobę zatrzymaną poddaje się badaniu lekarskiemu w przypadku, gdy:

- 1) osoba ta oświadcza, że cierpi na schorzenia wymagające stałego lub okresowego leczenia, którego przerwanie powodowałoby zagrożenie życia lub zdrowia, żąda przeprowadzenia badania lekarskiego lub posiada widoczne obrażenia ciała niewskazujące na stan nagłego zagrożenia zdrowotnego;
- 2) z posiadanych przez Policję informacji lub z okoliczności zatrzymania wynika, że osobą zatrzymaną jest:
 - a) kobieta w ciąży,
 - b) kobieta karmiąca piersią,
 - c) osoba chora zakaźnie,
 - d) osoba z zaburzeniami psychicznymi,
 - e) nieletni po spożyciu alkoholu lub innego, podobnie działającego środka²⁴.

Badanie lekarskie osoby zatrzymanej przeprowadza lekarz udzielający jej świadczeń zdrowotnych na miejscu lub lekarz najbliższego podmiotu wykonującego działalność leczniczą, właściwego ze względu na stan zdrowia tej osoby²⁵.

Przewiezienie osoby zatrzymanej do najbliższego podmiotu leczniczego w celu przeprowadzenia badania lekarskiego zapewnia Policja. Jeżeli osoba zatrzymana z zaburzeniami psychicznymi dopuszcza się zamachu na życie lub zdrowie człowieka lub w sposób gwałtowny niszczy lub uszkadza przedmioty znajdujące się w jej otoczeniu, przewiezienie tej osoby do najbliższego podmiotu leczniczego następuje specjalistycznym środkiem transportu sanitarnego. W przypadkach osób: z zaburzeniami psychicznymi, w stanie nagłego zagrożenia zdrowotnego, chorych zakaźnie, przewóz osoby zatrzymanej specjalistycznym środkiem transportu sanitarnego następuje w obecności policjanta, jeżeli wynika to z decyzji osoby kierującej akcją prowadzenia medycznych czynności ratunkowych²⁶.

²⁰ Tamże, art. 3 pkt 7.

²¹ Tamże, art. 3 pkt 8.

²² Tamże, art. 3 pkt 4.

²³ Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję, § 1 ust. 2.

²⁴ Tamże, § 1 ust. 3.

²⁵ Tamże, § 2.

²⁶ Tamże, § 3.

Badanie lekarskie osoby zatrzymanej przeprowadza się niezwłocznie, w miarę możliwości przed innymi oczekującymi osobami. Decyzję o obecności policjanta w trakcie badania lekarskiego osoby zatrzymanej podejmuje lekarz wykonujący to badanie²⁷.

Po przeprowadzeniu badania lekarskiego osoby zatrzymanej lekarz stwierdza:

- 1) brak przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoju przejściowym, tymczasowym pomieszczeniu przejściowym, policyjnej izbie dziecka, areszcie śledczym, zakładzie karnym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym albo
- 2) wystąpienie przeciwwskazań medycznych do przebywania tej osoby w policyjnym pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoju przejściowym, tymczasowym pomieszczeniu przejściowym, policyjnej izbie dziecka, areszcie śledczym, zakładzie karnym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym oraz konieczność skierowania jej do podmiotu leczniczego.

W przypadkach, o których mowa wyżej, lekarz może stwierdzić wskazania do stosowania leków i ich dawkowania. Ww. okoliczności stwierdza się w zaświadczeniu, którego wzór jest określony w załączniku do rozporządzenia. W sytuacji, o której mowa w pkt 2, lekarz podejmuje decyzję, czy przewiezienie osoby zatrzymanej do podmiotu leczniczego nastąpi policyjnym środkiem transportu czy specjalistycznym środkiem transportu sanitarnego²⁸.

Policjant niezwłocznie informuje dyżurnego komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji lub komisariatu specjalistycznego Policji, w których obszarze działania przebywa osoba zatrzymana, o każdym przypadku:

- 1) udzielenia osobie zatrzymanej pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, poddania osoby zatrzymanej badaniu lekarskiemu lub wykonania medycznych czynności ratunkowych;
- 2) odmowy osoby zatrzymanej na udzielenie jej pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, na poddanie się badaniu lekarskiemu lub medycznym czynnościom ratunkowym albo zachowania tej osoby uniemożliwiającego dokonanie takich czynności oraz sporządza na tę okoliczność notatkę urzędową; w notatce tej odnotowuje się w szczególności imię i nazwisko lekarza, w obecności którego nastąpiła odmowa, albo fakt, że odmowa nastąpiła podczas nieobecności lekarza²⁹.

Dyżurny komendy powiatowej (miejskiej, rejonowej) Policji lub komisariatu specjalistycznego Policji, w których obszarze działania przebywa osoba zatrzymana, dokumentuje w policyjnych systemach informatycznych, a w przypadku braku takiej możliwości – w książce przebiegu służby, każdy przypadek:

- 1) udzielenia osobie zatrzymanej pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, poddania osoby zatrzymanej badaniu lekarskiemu lub wykonania medycznych czynności ratunkowych;
- 2) odmowy osoby zatrzymanej na udzielenie jej pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, na poddanie się badaniu lekarskiemu lub medycznym czynnościom ratunkowym albo zachowania tej osoby uniemożliwiającego dokonanie takich czynności³⁰.

Brak zgody osoby zatrzymanej na udzielenie jej pierwszej pomocy, kwalifikowanej pierwszej pomocy, na przeprowadzenie badania lekarskiego lub wykonanie medycznych czynności ratunkowych nie stanowi przeszkody w umieszczeniu tej osoby w pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoju przejściowym, tymczasowym pomieszczeniu przejściowym, policyjnej izbie dziecka, areszcie śledczym, zakładzie karnym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym³¹.

²⁷ Tamże, § 4.

²⁸ Tamże, § 5.

²⁹ Tamże, § 6.

³⁰ Tamże, § 7 ust. 1.

³¹ Tamże, § 8.

Przywołane akty prawne zawierają wiele rozwiązań, które pozwalają na ocenę stanu zdrowia osoby pod kątem możliwości umieszczenia jej w PDOZ, jak również udzielenia niezbędnej pomocy medycznej w przypadku wystąpienia okoliczności zagrażających życiu lub zdrowiu. Prawodawca nie określił specjalizacji lekarza, który ma przeprowadzać badania osób przed ich przyjęciem, niemniej jednak, zgodnie z przyjętą praktyką, zazwyczaj badania te wykonują tzw. lekarze ogólni. Lekarz ogólny dysponuje odpowiednią wiedzą medyczną, na podstawie której może zlecić dodatkową konsultację specjalistyczną, np. psychiatryczną. Podobne rozwiązania funkcjonują m.in. w ratownictwie medycznym czy też podmiotach medycznych, w których pacjenci badani wstępnie przez lekarzy ogólnych są następnie w razie potrzeby kierowani na konsultacje specjalistyczne do lekarzy określonych specjalizacji. Zgodnie z obowiązującymi przepisami nie ma obowiązku obowiązkowego przeprowadzania badania lekarskiego osób zatrzymanych, będących jednocześnie w stanie po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości. Odmienne natomiast wygląda sytuacja w przypadku osób doprowadzonych jedynie w celu wytrzeźwienia, gdzie taki obowiązek istnieje. Nie oznacza to jednak, że osoby zatrzymane, które znajdują się w stanie nietrzeźwości, pozbawione są możliwości poddania ich badaniom lekarskim. Na mocy § 1 ust. 3 rozporządzenia w sprawie badań lekarskich (...), każda osoba zatrzymana przez Policję, w tym również będąca w stanie po użyciu alkoholu lub w stanie nietrzeźwości, może zostać zbadana przez lekarza w sytuacjach określonych w przedmiotowym przepisie prawa, także wtedy, gdy takiego badania zażąda. Natomiast przy rekomendacji w zakresie poddawania badaniom lekarskim wszystkich osób umieszczanych w PDOZ, niezbędne jest odniesienie się do stanu, w jakim się one znajdują. Co do zasady, osoby doprowadzone w celu wytrzeźwienia spełniają przesłanki wynikające z dyspozycji art. 40 ust. 1 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi³², tj. swoim zachowaniem dają powód do zgorszenia w miejscu publicznym lub zakładzie pracy, znajdują się w okolicznościach zagrażających ich życiu lub zdrowiu albo zagrażają życiu lub zdrowiu innych osób. Tym samym celem przyjęcia ich do PDOZ jest izolacja ze względu na stan nietrzeźwości. Natomiast przesłanką umieszczenia osoby zatrzymanej w PDOZ jest podejrzenie popełnienia przez nią przestępstwa lub wykroczenia. Z tego też względu sam fakt znajdowania się osoby zatrzymanej w stanie nietrzeźwości nie stanowiłyby przesłanki do umieszczenia jej w miejscu prawnej izolacji. Wobec powyższego wątpliwości budzi zasadność obejmowania takich osób obowiązkowymi badaniami lekarskimi. Oczywiście w przypadku, gdy wobec osoby zatrzymanej znajdującej się w stanie nietrzeźwości zaistnieją przesłanki, o których mowa w treści § 1 rozporządzenia w sprawie badań lekarskich (...), przedmiotowe badania lekarskie zostaną zapewnione. Ponadto jako jedną z przesłanek do wprowadzenia obowiązkowego badania wszystkich osób umieszczonych w policyjnych miejscach prawnej izolacji wskazano zabezpieczenie funkcjonariuszy pełniących służbę przed zarzutami dotyczącymi niewłaściwego traktowania. W tym zakresie przywołano wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, zgodnie z jego sentencją: „państwo, pozbawiając wolności człowieka, bierze odpowiedzialność za jego bezpieczeństwo i stan zdrowia, który nie może być gorszy aniżeli przed pozbawieniem wolności”. Samo badanie lekarskie osoby zatrzymanej nie będzie stanowić gwarancji, iż funkcjonariusze nie zostaną pomówieni o niewłaściwe traktowanie osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Analogicznie sytuacja będzie wyglądała w kwestii ewentualnego pogorszenia się stanu zdrowia osoby zatrzymanej lub doprowadzonej. Należy bowiem zakładać okoliczności absolutnie niezależne od Policji, które będą miały negatywny wpływ na stan zdrowia tych osób (np. przewlekłe schorzenia, udar, zawał serca). Nie można także wykluczyć ich działań autodestrukcyjnych, do których dochodzi podczas pobytu w policyjnych miejscach prawnej izolacji, zwłaszcza że do pogorszenia się stanu zdrowia może dojść już po wykonanych i udokumentowanych badaniach lekarskich. Za oczywiste i bezsporne należy natomiast uznać, że nawet najprecyzyjniej skonstruowane przepisy prawa nie przyniosą zakładanego rezultatu w sytuacji, gdy zawiedzie czyn-

³² Dz. U. z 2019 r. poz. 2277.

nik ludzki. To na lekarzu prowadzącym badanie medyczne, a następnie sporządzającym odpowiednią dokumentację, spoczywa odpowiedzialność za prawidłowe wykonanie go i udokumentowanie. W tym zakresie lekarze, jak przedstawiciele wielu innych zawodów, w sytuacji nienależytego wykonywania obowiązków służbowych podlegają odpowiedzialności zawodowej, a w uzasadnionych przypadkach również karnej. Policja nie ma wpływu na jakość prowadzonych badań ani podejmowanych przez lekarzy decyzji czy też kompetencji do weryfikowania wydawanych w związku z tym zaświadczeń. Ponadto funkcjonariusze na czas badań lekarskich częstokroć proszeni są o opuszczenie gabinetów lekarskich celem zapewnienia dochowania tajemnicy lekarskiej oraz zapewnienia intymności osobie zatrzymanej. Powyższy tryb postępowania wynika bezpośrednio z treści § 4 ust. 2 rozporządzenia w sprawie badań lekarskich (...). Stosownie do dyspozycji przywołanego przepisu o obecności policjanta podczas badania osoby zatrzymanej decyduje lekarz. Nie bez znaczenia w tym zakresie pozostawałby także aspekt narażania się funkcjonariuszy na zarzuty naruszenia tajemnicy lekarskiej, a w konsekwencji odpowiedzialności prawnej³³.

³³ Odpowiedź na pismo z dnia 28 kwietnia 2017 r. dotyczące kwestii badań medycznych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (PDOZ) oraz rzetelności ich przeprowadzania przez lekarzy skierowane do zastępcy RPO, Warszawa KGP, 5 czerwca 2017 r. (L.dz. 3239/2661/17).

Załącznik do rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych
z dnia 13 września 2012 r. (poz. 1102)

WZÓR

.....
(pieczęć podmiotu leczniczego)

.....
(miejsce, data i godzina)

ZAŚWIADCZENIE LEKARSKIE

.....
(imię i nazwisko, imię ojca, data i miejsce urodzenia osoby badanej)

Stwierdzam:

- brak przeciwwskazań medycznych do przebywania ww. osoby w pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoju przejściowym, tymczasowym pomieszczeniu przejściowym, policyjnej izbie dziecka, areszcie śledczym, zakładzie karnym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym;
- wystąpienie przeciwwskazań medycznych do przebywania ww. osoby w policyjnym pomieszczeniu przeznaczonym dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoju przejściowym, tymczasowym pomieszczeniu przejściowym, policyjnej izbie dziecka, areszcie śledczym, zakładzie karnym, schronisku dla nieletnich lub zakładzie poprawczym oraz konieczność skierowania jej do podmiotu leczniczego;
- wskazania do stosowania leków i ich dawkowania:

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

.....
(podpis i pieczęć lekarza wystawiającego zaświadczenie)

We właściwe pole wpisać znak „x”.

5.

OCHRONA PRZED TORTURAMI ORAZ INNYM OKRUTNYM, NIELUDZKIM TRAKTOWANIEM ORAZ KARANIEM OSÓB UMIESZCZONYCH W PDOZ

Zgodnie z ustawą o Policji: „Policjanci w toku wykonywania czynności służbowych mają obowiązek respektowania godności ludzkiej oraz przestrzegania i ochrony praw człowieka”³⁴. W pracy policjanta bardzo ważne jest przestrzeganie zakazu stosowania tortur oraz niehumanitarnego lub poniżającego traktowania albo karania, gdyż ma on charakter bezwzględny i nie ma żadnych wyłączeń dotyczących jego stosowania. Odnosi się to szczególnie do postępowania wobec osób zatrzymanych i umieszczonych w PDOZ. Media, niestety, coraz częściej podają informacje dotyczące przypadków łamania przez funkcjonariuszy powyższego zakazu. Monitorowanie przypadków przekraczania uprawnień przez funkcjonariuszy Policji jest stałym elementem działalności Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka. W ostatnich latach fundacja zajmowała się wieloma sprawami, w których funkcjonariusze Policji przekroczyli swoje uprawnienia. W wielu przypadkach postępowania karne nie zakończyły się ukaraniem sprawców.

Wybrane przykłady świadczące o brutalności Policji, jakie miały miejsce w latach 2013–2016

Śmierć Igora Stachowiaka

W maju 2016 r. w Komendzie Policji we Wrocławiu zmarł Igor Stachowiak. Z pisemnej odpowiedzi udzielonej Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka przez Komendanta Wojewódzkiego Policji we Wrocławiu wynika, że wobec Igora Stachowiaka dwukrotnie użyto paralizatora, w tym raz, gdy zatrzymany mężczyzna miał już założone kajdanki. Mężczyzna zmarł mimo udzielenia pierwszej pomocy. W świetle doniesień medialnych, sprawa ma charakter rozwojowy i wymaga zbadania pod kątem naruszenia zakazu tortur. Śledztwo w tej sprawie trwa³⁵.

Pobicie w Komendzie Policji w Zamościu

W lutym 2015 r. Prokuratura Rejonowa w Krasnymstawie umorzyła śledztwo dotyczące przekroczenia uprawnień przez funkcjonariuszy Komendy Miejskiej Policji w Zamościu. Prokurator nie dopatrył się niezasadnego użycia siły fizycznej względem zatrzymanego (osoby z zaburzeniami psychicznymi), skutkującego nieumyślnym spowodowaniem jego śmierci. Helsińska Fundacja Praw Człowieka przedstawiła Sądowi Rejonowemu w Zamościu gwarancje wynikające z prawa do życia, a sąd uznał umorzenie za przedwczesne i skierował sprawę do dalszego prowadzenia przez prokuraturę³⁶.

³⁴ Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, z późn. zm.).

³⁵ <https://www.hfhr.pl/brutalnosc-policji/> [dostęp: 2.11.2019 r.].

³⁶ Tamże.

Pobicie na Komendzie Policji w Lidzbarku Warmińskim

W lutym 2013 r. w celu wymuszenia wyjaśnień K.J. i K.W. zostali pobici przez funkcjonariuszy podczas przesłuchania w Komendzie Powiatowej Policji w Lidzbarku Warmińskim. Z powodu niemożności ustalenia, którzy funkcjonariusze dopuścili się wskazanych czynów, postępowanie zostało umorzono. Helsińska Fundacja Praw Człowieka reprezentowała pokrzywdzonych przed Europejskim Trybunałem Praw Człowieka. W 2014 r. Trybunał zaakceptował jednostronną deklarację Rządu, przyznającego, że skarżący byli poddawani torturom w rozumieniu art. 3 Europejskiej Konwencji Praw człowieka³⁷.

Pomieszczenia dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia poddawane są wizytacjom przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji (KMP). Celem tych wizytacji jest sprawdzenie na miejscu sposobu traktowania zatrzymanych i dokonanie oceny ich ochrony przed torturami oraz innym okrutnym, nieludzkim lub poniżającym traktowaniem oraz karaniem. W ocenie przedstawicieli KMP pełnienie służby w PDOZ przez jednego funkcjonariusza Policji niesie ze sobą ryzyko braku skutecznej reakcji na mogące zaistnieć w izbie zdarzenia niepożądane. Funkcjonariusz Policji, wykonując pewne czynności służbowe, np. przyjmując zatrzymanego, nie będzie w stanie zauważyć wypadku, do którego może dojść w jednym z pokoi, mimo że są one monitorowane. Obraz monitoringu jest bowiem widoczny jedynie w pomieszczeniu oficera dyżurnego usytuowanym w innym miejscu. Jednocześnie, przy takiej organizacji służby w PDOZ, może dochodzić do ograniczenia realizacji uprawnień zatrzymanych i ich niewłaściwego traktowania, z powodu braku realnej możliwości zajęcia się kilkoma różnymi sprawami przez jedną osobę i przeprowadzania czynności równie szybko jak w sytuacji, w której byłyby one realizowane przez przynajmniej dwóch funkcjonariuszy. Należy w tym miejscu odnieść się do standardów Europejskiego Komitetu ds. Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu (dalej: CPT, Komitet) wskazanych w Drugim Sprawozdaniu Ogólnym CPT [CPT/Inf (92) 3]. CPT wskazał, że przywiązuje ogromną wagę do szkolenia służb porządku publicznego. W ocenie CPT: „głównym czynnikiem w procesie rekrutacji służb porządku publicznego powinny być predyspozycje w zakresie komunikacji interpersonalnej. Ponadto w czasie szkoleń należy położyć szczególny nacisk na rozwijanie umiejętności w tym zakresie, opartych na poszanowaniu godności człowieka. Posiadanie umiejętności w zakresie komunikacji interpersonalnej pozwoli funkcjonariuszowi policji czy strażnikowi więziennemu na rozładowanie sytuacji, które w przeciwnym wypadku mogłyby przekształcić się w przemoc, a także – bardziej ogólnie – doprowadzi do zmniejszenia napięć i podniesienia jakości życia – zarówno w policji, jak i ośrodkach pozbawienia wolności – z korzyścią dla wszystkich zainteresowanych” (§ 60 Sprawozdania). Zgodnie z informacjami uzyskanymi od profosów pełniących służbę w Izbie, sprawdzenie osoby zatrzymanej przed jej umieszczeniem w Izbie przeprowadzane jest w niemonitorowanym pomieszczeniu zlokalizowanym przy dyżurce. Sprawdzenie to polega na przeszukaniu odzieży. Zdarza się, że osoba osadzana w PDOZ jest obligowana do ściągnięcia bielizny podczas przeszukania. W przypadku umieszczenia w izbie kobiety czynności kontrolne wykonuje jedna z funkcjonariuszek Policji pełniąca aktualnie służbę w komendzie³⁸.

W tym miejscu przedstawiciele KMP zaznaczają, iż regulacja prawna powyższej czynności stanowi problem systemowy, który stał się przedmiotem wystąpienia generalnego Zastępcy Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 22 grudnia 2014 r. skierowanego do Sekretarza Stanu w Ministerstwie

³⁷ Tamże.

³⁸ Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Aleksandrowie Kujawskim, Warszawa, dnia 8 kwietnia 2016 r.

Spraw Wewnętrznych. Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich podkreślił, że czynność taka ingeruje w chronione przez art. 41 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo do nietykalności i wolności osobistej, którego ograniczenie lub pozbawienie może nastąpić tylko na zasadach i w trybie określonym w ustawie. Podobnie tak głęboka ingerencja w prawo do prywatności, jako ograniczająca prawa i wolności obywatela, może być ustanowiona tylko w ustawie i w określonych sytuacjach. W myśl art. 31 ust. 3 Konstytucji RP: „ograniczenia w zakresie korzystania z konstytucyjnych wolności i praw mogą być ustanawiane tylko w ustawie i tylko wtedy, gdy są konieczne w demokratycznym państwie dla jego bezpieczeństwa lub porządku publicznego bądź dla ochrony środowiska, zdrowia i moralności publicznej albo wolności i praw innych osób. Ograniczenia te nie mogą naruszać istoty wolności i praw”³⁹.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich Policja powinna być uprawniona do wykonywania szczegółowych kontroli celem odebrania przedmiotów potencjalnie niebezpiecznych. Nie może się to jednak odbywać bez właściwej, z punktu widzenia standardu konstytucyjnego, podstawy prawnej. Należy wskazać, iż w odpowiedzi z dnia 2 kwietnia 2015 r. Sekretarz Stanu w Ministerstwie Spraw Wewnętrznych podzielił pogląd RPO, wskazując, iż czynność sprawdzenia szczegółowego winna być uregulowana w ustawie. Przedstawiciele KMP rozumieją, iż rozbieranie może być konieczne ze względów bezpieczeństwa, ale mimo starań RPO do tej pory nie pojawiły się przepisy ustawowe, które uczyniłyby zastaną w Izbie praktykę legalną. Do czasu wydania odpowiednich regulacji należy zatem stosować się do obowiązujących przepisów, a te nie dają możliwości rozbierania zatrzymanych czy doprowadzonych do naga. W związku z tym przedstawiciele KMP zalecają odstąpienie od rozbierania podczas przeprowadzania czynności sprawdzenia osoby zatrzymanej przed jej umieszczeniem w Izbie. Przedstawiciele KMP stoją na stanowisku, iż należy zapewnić stały dostęp do podstawowych informacji wszystkim osobom zatrzymanym lub doprowadzonym do izby w celu wytrzeźwienia. Reprezentanci Mechanizmu zalecają umieszczenie kopii regulaminu oraz wykazu instytucji stojących na straży praw człowieka w każdym pokoju dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia. Dzięki temu osadzeni będą mogli zapoznać się z treścią tych dokumentów w każdej chwili, bez pośpiechu. Przedstawiciele KMP zalecają pilnowanie, aby dokumentacja prowadzona przez funkcjonariuszy Policji była wypełniana precyzyjnie, żeby zbierane były podpisy osób osadzanych w PDOZ w karcie zapoznania z regulaminem. Ich podpis stanowi potwierdzenie realizacji prawa do informacji, czyli umożliwienia należytego zapoznania się z zasadami panującymi w Izbie. Przedstawiciele Mechanizmu pragną zauważyć, że zgodnie ze stanowiskiem zawartym w Standardach Europejskiego Komitetu Zapobiegania Torturom [CPT/Inf/E (2002)1 – Rev. 2003]: „prawa osób pozbawionych wolności nie mają większej wartości, jeśli osoby te nie są świadome ich istnienia” (§ 44 Dwunastego Sprawozdania Ogólnego Europejskiego Komitetu do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu [CPT/Inf (2002)12]). Przedstawiciele Mechanizmu przypominają, iż w zakresie badań lekarskich opinię wyraził również CPT, w sprawozdaniu dla polskiego rządu z wizyty w Polsce w 2004 r. [(Rada Europy, Strasburg, 11.04.2005 r.); CPT (2005)3]. W § 44 sprawozdania CPT zalecił zapewnienie wszystkim nowo przybyłym bezzwłocznie badania medycznego i regularnych wizyt lekarskich lub pielęgniarskich. Ponadto zgodnie z Zasadą 24 Zbioru zasad mających na celu ochronę wszystkich osób poddanych jakiegokolwiek formie aresztowania bądź uwięzienia (Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ 43/173 z dnia 9 grudnia 1988 r.): „osobie aresztowanej lub uwięzionej, tak szybko po przyjęciu do miejsca aresztowania lub uwięzienia, jak będzie to możliwe, zostanie zaproponowane odpowiednie badanie lekarskie, a później, kiedy będzie to potrzebne, zapewniona opieka medyczna i leczenie. Opieka medyczna i leczenie zostaną zapewnione bezpłatnie”. Z uwagi na powyższe przedstawiciele KMP zalecają rozważenie

³⁹ Tamże.

możliwości poddawania badaniom lekarskim wszystkich zatrzymanych przed ich umieszczeniem w PDOZ. Przedstawiciele Mechanizmu zalecają przeprowadzanie badań lekarskich w warunkach zapewniających poszanowanie godności i prywatności osoby zatrzymanej. W kontekście zaś obecności funkcjonariusza podczas badania należy odstąpić od jego obecności, chyba że takie żądanie zgłosi lekarz lub inny przeprowadzający badanie pracownik medyczny⁴⁰.

Ochrona praw człowieka stanowi filar nowoczesnego, demokratycznego państwa prawnego. Tortury są zaś jednym z najbardziej skrajnych przypadków łamania tych praw, podstawowych wolności człowieka, jego godności i integralności. Zakaz tortur wynikający z Konstytucji, prawa międzynarodowego i humanitarnego ma charakter bezwzględny i nie może być zniesiony. Zgodnie z art. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (EKPCz, Konwencja) nikt nie może być poddany torturom ani nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu. Orzecznictwo strasburskie zawsze uznawało i potwierdzało szczególną rangę zakazu złego traktowania oraz wynikające stąd szczególne miejsce w art. 3 w systemie EKPCz. W myśl art. 1 Konwencji: „określenie «tortury» oznacza każde działanie, którym jakiegokolwiek osobie umyślnie zadaje się ostry ból lub cierpienie, fizyczne bądź psychiczne, w celu uzyskania od niej lub od osoby trzeciej informacji lub wyznania, w celu ukarania jej za czyn popełniony przez nią lub osobę trzecią albo o którego dokonanie jest ona podejrzana, a także w celu zastraszenia lub wywarcia nacisku na nią lub trzecią osobę albo w jakimkolwiek innym celu wynikającym z wszelkiej formy dyskryminacji, gdy taki ból lub cierpienie powodowane są przez funkcjonariusza państwowego lub inną osobę występującą w charakterze urzędowym lub z ich polecenia albo za wyraźną lub milczącą zgodą. Określenie to nie obejmuje bólu lub cierpienia wynikających jedynie ze zgodnych z prawem sankcji, nieodłącznie związanych z tymi sankcjami lub wywołanych przez nie przypadkowo”.

Polski Kodeks karny nie przewiduje odrębnego przestępstwa tortur. Niektóre zachowania mogące nosić znamiona takich czynów uregulowane są w poszczególnych przepisach karnych, w szczególności w art. 246 Kodeksu karnego.

W latach 2008–2015 za popełnienie przestępstwa z art. 246 k.k., noszącego częściowo znamiona tortur z Konwencji, skazano w Polsce 33 funkcjonariuszy Policji w 22 sprawach karnych. W powyższych sprawach wobec osób zatrzymanych dopuszczano się rozmaitych form przemocy fizycznej i psychicznej, a także stosowano tortury o podłożu seksualnym. Zatrzymani byli w wyrafinowany sposób bici (przy użyciu m.in. pałek i innych przedmiotów), duszeni, straszni bronią, wielokrotnie zmuszani bez powodu do poddania się rewizji osobistej, połączonej ze zdjęciem bielizny do kostek i rozchyleniem kolan, ściskano im jądra i wykręcano genitalia, rozbierano i wystawiano na widok publiczny przez okno, straszono zgwałceniem, podrzuceniem narkotyków i sprowokowaniem odpowiedzialności karnej z tego tytułu, utratą pracy, pobiciem metalowym młotkiem, przestrzeleniem kolan przy próbie ucieczki, użyciem psa służbowego czy przyprowadzeniem ojca ofiary, by przyglądał się znęcaniu. Niemal regułą w analizowanych sprawach było bicie zatrzymanego po piętach i stopach⁴¹. Warto podkreślić, że powyższe wyliczenie ma charakter przykładowy. W kolejnych latach wciąż są prowadzone sprawy, w których zarzuty dotyczą zachowań wypełniających definicję tortur, polegających m.in. na: podwieszaniu podejrzanego za wykręcone z tyłu ręce na wieszaku od ubrań, a następnie biciu go pałką po pośladkach, nogach i piętach oraz grożeniu mu popełnieniem przestępstwa zgwałcenia, uderzaniu rękami w głowę i plecy, kopaniu nogami w tułów, zmuszaniu zatrzymanego do przyjmowania tzw. pozycji kucznej pod szafą, a po osłabnięciu – wielokrotnym zadawaniu uderzeń po całym ciele, wykręcaniu rąk, zakładaniu foliowej torby na głowę i doprowadzaniu do bezdechu oraz kierowaniu gróźb pozbawienia życia, naruszenia czynności na-

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ *Bito po piętach, duszono, straszono gwałtem. 33 policjantów skazanych za przemoc i tortury*, „TVP INFO”, tvp.info/30926922/bitop-pietach-duszono-straszono-gwaltem-33-policjantow-skazanych-za-przemoc-i-tortury [dostęp: 20.02.2020 r.]

rządów ciała oraz spowodowania postępowania karnego związanego z rzekomą czynną napaścią na funkcjonariuszy; kierowaniu gróźb karalnych, wielokrotnym rażeniu zatrzymanego paralizatorem po tułowiu, brzuchu, nogach, przedramionach i w okolicie miejsc intymnych, spryskaniu twarzy gazem przy użyciu ręcznego miotacza gazu, przewracaniu z krzesła na podłogę, siadaniu na nim i dociskaniu kolanem do podłogi, kopaniu po tułowiu, biciu rękami po głowie i nogach, przygniataaniu do biurka. Ww. czynności trwały czasem wiele godzin, zaś zatrzymani byli w większości skuci kajdankami, co tylko potęgowało uczucie bezradności i wykluczało jakąkolwiek obronę w przypadku agresji. Miejscem popełnienia tortur były najczęściej pomieszczenia służbowe w komisariatach Policji, ale takie zachowania zdarzały się także w samochodach służbowych, w czasie transportu. Zdarzenia miały miejsce zarówno w godzinach nocnych, jak i w ciągu dnia. Przemocy dopuszczano się podczas oficjalnych przesłuchań, ale częściej miała ona miejsce podczas poprzedzających je nieformalnych rozpytań realizowanych często kilkakrotnie, zarówno wobec osób, które miały być przesłuchane w charakterze podejrzanych, jak i świadków (czyli tych, które nie były nawet osobami „podejrzewanymi” o dokonanie czynów zabronionych prawem). Ujawniono też przypadki wielokrotnego bicia podczas rozpytań, aż do momentu uzyskania satysfakcjonującego funkcjonariuszy Policji oświadczenia – dopiero wówczas następowało formalne sporządzenie protokołu przesłuchania w trybie Kodeksu postępowania karnego.

Tortur dopuszczono się również wobec sprawców wykroczeń, usiłując zmusić ich do przyjęcia mandatu karnego kredytowanego. Ofiarami byli zarówno mężczyźni, jak i kobiety, a także osoby nieletnie. Ofiary w większości zachowywały się spokojnie – nie stawiały oporu przy zatrzymaniu, nie było konieczności stosowania środków przymusu bezpośredniego, jak wynikało z ustaleń sądu, funkcjonariusze od początku przejawiali agresję, nastawienie na konfrontację i poczucie bezkarności. Stosowana wobec zatrzymanych przemoc była stosowana nagle, nie dając ofiarom szans do obrony. Sprawców było zazwyczaj kilku. Nie wszystkim udało się ustalić. Zdarzały się też przypadki biernego przyglądania się przemocy przez innych funkcjonariuszy i niereagowania na naruszenia prawa.

Przedstawiciele Krajowego Mechanizmu Prewencji dokonali także analizy prawomocnych wyroków pod kątem funkcjonowania gwarancji zabezpieczających osobę pozbawioną wolności przed torturami i reakcji organów ścigania na pozyskane informacje. W kwestii badania lekarskiego osób zatrzymanych należy stwierdzić, że tylko w nielicznych przypadkach były one badane przez lekarza. Dotyczy to zarówno osób umieszczanych w PDOZ, jak i osób, których w ogóle nie osadzano w pomieszczeniach, a w stosunku do których realizowano czynności służbowe. Ponadto ujawniono przypadki nieudzielenia pomocy lekarskiej i wpisywania przez funkcjonariuszy w dokumentacji nierzetelnych informacji, świadczących o rzekomo dobrym stanie zdrowia zatrzymanego lub przeprowadzonym badaniu lekarskim. Warto mieć jednak na względzie, że zatrzymani nie zawsze zgłaszają fakt pobicia innym funkcjonariuszom oraz że możliwe są przypadki niewykazywania ze strony przedstawicieli Policji należytej czujności lub wręcz kierowania się źle pojętą solidarnością zawodową, co potwierdzają zakończone sprawy sądowe. Zatrzymany powinien mieć też możliwość spotkania z prawnikiem na osobności bez udziału osoby trzeciej, jak również odbycia z nim rozmowy telefonicznej w warunkach zapewniających jej poufność. Uzasadnione jest to zapewnieniem mu pełnej gwarancji realizowania jego prawa do obrony, a także skuteczności z punktu widzenia gwarancji zapobiegającej nieludzkiemu traktowaniu. Tylko bowiem w taki sposób człowiek poddany represji związanej z faktem pozbawienia wolności, a być może też będący ofiarą przemocy, będzie w stanie w sposób swobodny opisać sposób, w jaki był traktowany. obrońca powinien być również informowany o wszystkich czynnościach funkcjonariuszy w stosunku do zatrzymanego, w tym o dokonaniu rozpytania, i mieć możliwość wzięcia w nich udziału. Pozwoli to na wykonywanie czynności służbowych przez policjantów i funkcjonariuszy innych służb zgodnie

z właściwymi standardami i poszanowaniem praw człowieka. Może to zapobiec popełnianiu innych przestępstw przez funkcjonariuszy, np. nakłaniania do składania fałszywych zeznań. Mając bowiem świadomość dostępu zatrzymanego do profesjonalnego, niezależnego obrońcy, mogą powstrzymać się od prób wymuszania informacji za pomocą przemocy. Dostęp osoby pozbawionej wolności do profesjonalnego, niezależnego prawnika od początku trwania zatrzymania, jako podstawowa metoda chroniąca przed torturami, jest standardem od wielu lat wskazywanym przez CPT (Europejski Komitet do Spraw Zapobiegania Torturom oraz Nieludzkiemu lub Poniżającemu Traktowaniu albo Karaniu). W ocenie Komitetu dostęp do adwokata musi obejmować również osoby, których nie stać na opłacenie kosztów pomocy prawnej, oraz zapewniać prawo do rozmowy z nim na osobności i do jego obecności w czasie przesłuchań. Warto zauważyć, że Komitet rekomenduje ten standard w odniesieniu do wszystkich osób zatrzymanych przez Policję, bez względu na ich formalny status procesowy. Kolejną gwarancją przeciwko niewłaściwemu traktowaniu zatrzymanego jest możliwość powiadomienia o fakcie zatrzymania wybranej przez niego osoby trzeciej. Prawo to nie zawsze jest realizowane w praktyce. Przykładowo, jedna ze spraw sądowych wykazała, że żona zatrzymanego dowiedziała się o zatrzymaniu męża dopiero wtedy, gdy sama zadzwoniła na komisariat⁴².

⁴² Rzecznik Praw Obywatelskich w wystąpieniu skierowanym do Ministra Sprawiedliwości w dniu 18 kwietnia 2017 r. zwrócił się o podjęcie inicjatywy legislacyjnej, która zagwarantuje każdej osobie zatrzymanej przez Policję lub inne służby uprawnione do zatrzymania kontakt z obrońcą już od samego początku zatrzymania. Możliwość kontaktu z obrońcą stanowi w ocenie Rzecznika skuteczny mechanizm chroniący taką osobę przed torturami i nieludzkim traktowaniem ze strony funkcjonariuszy.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

Odpowiedź na pismo z dnia 28 kwietnia 2017 r. dotyczące kwestii badań medycznych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia (PDOZ) oraz rzetelności ich przeprowadzania przez lekarzy skierowane do zastępcy RPO. Komenda Główna Policji Warszawa, 5 czerwca 2017 r. (L.dz. 3239/2661/17).

Raport przedstawicieli Krajowego Mechanizmu Prewencji z wizytacji Pomieszczeń dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia Komendy Powiatowej Policji w Aleksandrowie Kujawskim, Warszawa, dnia 8 kwietnia 2016 r.

Akty prawne

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483, z późn. zm.).

Ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji (Dz. U. z 2019 r. poz. 161, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia z dnia 4 czerwca 2012 r. w sprawie pomieszczeń przeznaczonych dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia, pokoi przejściowych, tymczasowych pomieszczeń przejściowych i policyjnych izb dziecka, regulaminu pobytu w tych pomieszczeniach, pokojach i izbach oraz sposobu postępowania zapisami obrazu z tych pomieszczeń, pokoi i izb (Dz. U. poz. 638, z późn. zm.).

Rozporządzenie Ministra Spraw Wewnętrznych z dnia 13 września 2012 r. w sprawie badań lekarskich osób zatrzymanych przez Policję (Dz. U. poz. 1102).

Netografia

<https://www.hfhr.pl/brutalnosc-policji/> [dostęp: 2.11.2019 r.]

WYKAZ TYTUŁÓW WYDAWANYCH W SERII „MATERIAŁY DYDAKTYCZNE”

2009 r.

1. **M. Pilaciński**, *Materiały szkoleniowe dotyczące podstaw wiedzy z zakresu technologii oświetleniowej*
2. **ZTO CSP**, *Skrypt dla słuchaczy kursu specjalistycznego dla policjantów służby kryminalnej w komórkach techniki operacyjnej z zakresu prowadzenia obserwacji pieszej (poufne)*
3. **M. Pokrzywa**, *Wybrane aspekty prowadzenia postępowań przygotowawczych w sprawach o uprowadzenie małoletniego określonych w art. 211 k.k.*
4. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji. Zestaw zadań dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
5. **A. Grygutis, P. Sobiech, A. Wilisowski**, *Prowadzenie działań pościgowych przez Policję (SP w Katowicach)*
6. **P. Sielecki, P. Sobiech, D. Pluta**, *Broń palna (SP w Katowicach)*
7. **S. Liszkiewicz**, *Przeszukanie i czynności zbliżone do przeszukania*

2010 r.

8. **P. Górnik, J. Kaleta**, *Postępowanie mandatowe za wykroczenia skarbowe (SP w Katowicach)*
9. **J. Sterczewski, K. Fojcik**, *Strzelba gładkolufowa SDASS Imperator kal. 12/76 – wyd. II (SP w Katowicach)*
10. **S. Korecki**, *Postępowanie w sprawach nieletnich – cz. II (SP w Katowicach)*
11. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego*
12. **M. Bondel**, *Ogumienie. Podstawowe zagadnienia*
13. **H. Purzyńska**, *Sprawdzanie osób, pojazdów, dokumentów, rzeczy w KSIP. Ćwiczenia dla słuchaczy*
14. **A. Lazur (red.)**, *Kazusy z prawa karnego materialnego. Suplement – rozwiązania kasusów*
15. **W. Radecki, M. Śrubka**, *Przyjęcie informacji o przestępstwie i przesłuchanie świadka*
16. **D. Boruszewski, R. Kobryś**, *Kontrola transportu drogowego. Pojazdy nienormatywne – szczegółowe regulacje prawne (stan prawny na 31.01.2010 r.)*
17. **J. Misiak**, *Wykonywanie poleceń uprawnionych organów oraz udzielanie pomocy i asysty*
18. **W. Łabuz**, *Przeszukanie osoby, pomieszczeń i rzeczy*
19. **R. Maj, J. Zając (red.)**, *Poszukiwanie osób i rzeczy oraz ujawnienia sprawców przestępstw w ramach wybranych czynności operacyjno-rozpoznawczych i administracyjno-porządkowych*
20. **D. Baj, T. Fęcki, T. Grochowski, W. Halicki**, *Część szczególna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
21. **R. Kobryś, A. Sałkowska**, *Zatrzymanie pojazdu do kontroli. Zakres podstawowy*
22. **P. Górnik**, *Podstawy prawne funkcjonowania oraz zadania straży gminnych (SP w Katowicach)*
23. **W. Jasińska, V. Grudzień**, *Postępowanie nakazowe a wnioski oskarżyciela o skazanie bez przeprowadzania rozprawy (SP w Katowicach)*
24. **A. Lazur**, *Przepisy karne wybranych ustaw szczególnych*
25. **J. Wróbel, A. Chechelski**, *Współdziałanie Policji z wybranymi podmiotami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo i porządek publiczny (SP w Katowicach)*
26. **T. Stechnij, P. Wąsiel**, *Szkolenie strzeleckie – zbiór podstawowych materiałów pomocniczych dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego (SP w Katowicach)*
27. **M. Szlauer**, *Zjawisko przemocy domowej wobec kobiet (SP w Katowicach)*
28. **A. Kłosek, J. Wróbel**, *Obowiązki policjanta pełniącego służbę w PDOZ (SP w Katowicach)*
29. **A. Kłosek, W. Kreihs**, *Udzielanie informacji środkom masowego przekazu (SP w Katowicach)*

30. **T. Sibiela**, *Sprawdzenie i weryfikacja numeru identyfikacyjnego pojazdu podczas kontroli drogowej* (SP w Katowicach)
31. **A. Cichy, T. Mreńca**, *Prawne aspekty bezpieczeństwa w sieci internetowej (wybrane zagadnienia)*. (SP w Katowicach)
32. **K. Bodzioch, D. Poważa**, *Postawy, stereotypy, wiedza i doświadczenie policjantów dzielnicowych na temat ofiar przemocy domowej na podstawie badań własnych* (SP w Katowicach)
33. **T. Maczuga, M. Milewski, W. Brzozowski**, *Wybrane elementy taktyki zatrzymania osób w pomieszczeniach*
34. **E. Ciborowska, T. Fęcki, E. Jakimiuk, D. Korolczuk**, *Część ogólna prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń oraz elementy wstępu do prawoznawstwa*
35. **A. Dubińska-Donder, R. Idzikowski, M. Lis-Walewska**, *Wykonywanie czynności w sprawach o wykroczenia*

2011 r.

36. **R. Maj, J. Zając**, *Przestępstwa komputerowe*
37. **L. Dyduch**, *Policja a straż gminna (miejska) – realizacja uprawnień oraz stosowanie przez strażników gminnych (miejskich) środków przymusu bezpośredniego i broni palnej bojowej*
38. **R. Kobryś, R. Kuchar**, *Zasady ogólne stosowania urzędów organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów*
39. **M. Bogusz, I. Bogusz**, *Oględziny miejsca zdarzenia złożone pod względem organizacyjnym*
40. **A. Dyrda**, *Kontrola operacyjna. Wyciąg z aktów prawnych*
41. **T. Maczuga**, *Taktyka i techniki interwencji – zbiór materiałów szkoleniowych policji francuskiej*
42. **B. Kiliszek, W. Woźny**, *Rola i zadania dowódcy nieetatowej grupy rozpoznania minersko-pirotechnicznego na miejscu zdarzenia (poufne)*
43. **D. Szymanik**, *Badania techniczne pojazdów*
44. **L. Dyduch**, *Przygotowanie i dyslokacja służby patrolowej*
45. **R. Doliński, A. Gierak, J. Orłowski**, *Fotoradary*
46. **L. Dyduch**, *Wybrane przepisy prawne regulujące pracę spottersa*
47. **R. Socha, B. Kaczmarczyk**, *Wyspecjalizowane instytucje realizujące zadania na rzecz bezpieczeństwa. Cz. I – Formacje uzbrojone właściwe w sprawach bezpieczeństwa publicznego*
48. **G. Perz**, *Zasady zachowania się policjantów*
49. **R. Maj, J. Zając**, *Zasady wypełniania meldunku informacyjnego. Wydanie zaktualizowane i uzupełnione*
50. **J. Misiak**, *Przestępstwo a wykroczenie. Analiza porównawcza*
51. **Ł. Długolecki**, *Nowoczesne systemy nawigacyjne wykorzystywane w służbie patrolowej na wodach*
52. **J. Przasnyski, R. Rozenek**, *Bezpieczeństwo i zagrożenia podczas pokonywania zakrętów na drodze*
53. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Ustalenie sprawców przestępstw popełnianych za pośrednictwem Internetu*
54. **M. Wziątek, A. Przybylik**, *Tresura psów służbowych. Ćwiczenia obrończe*
55. **W. Różycki**, *Podstawowe zabiegi resuscytacji wobec tonących*
56. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Cyberprzemoc*
57. **M. Król**, *Konwoje i doprowadzenia osób*
58. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obezwładniające stosowane przez polską Policję. Część I*
59. **G. Wiorowski, K. Lubryczyński**, *Tresura psów służbowych. Tropienie śladów ludzkich*
60. **L. Dyduch**, *Taktyka interwencji policyjnych wobec wybranych kategorii osób*

2012 r.

61. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Postuśzerstwo ogólne*
62. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Praktyczne wykorzystanie Systemu Poszukiwawczego Policji*
63. **Ł. Szwejkowski**, *Przestępstwa z nienawiści. Wybrane zagadnienia*
64. **Z. Mikulski**, *Motocyklowa asysta honorowa*

65. **A. Cholewski**, *Sposoby sprawdzania obiektów pod względem bezpieczeństwa minersko-pirotechnicznego*
66. **G. Leśniak, J. Kuźmiński, A. Wiśniewski**, *Kształtowanie ogólnej sprawności fizycznej w kontekście działań interwencyjnych funkcjonariuszy Policji*
67. **I. Kordas**, *Praktyczne aspekty pracy operacyjnej Policji. Tabele pomocnicze i założenia do ćwiczeń*
68. **A. Przekaziński, R. Szczech**, *Czas pracy kierowników*
69. **K. Bakalarczyk-Burakowska, P. Haraś, R. Lewandowski**, *Kazusy dotyczące zagadnień informatycznych*
70. **G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji na szkoleniu zawodowym podstawowym*
71. **D. Golicki, H. Kowalik**, *Budowa i działanie broni palnej krótkiej. Pytania i odpowiedzi*
72. **M. Prokopczyk, R. Ośka, M. Hańczuk**, *Tresura psów służbowych. Wyszukiwanie zapachów materiałów wybuchowych*
73. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Bezpieczeństwo podczas hamowania awaryjnego*
74. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, M. Bocian**, *Pozycja kierującego za kierownicą*
75. **D. Baj, D. Bober**, *Kary i środki karne na gruncie Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń*
76. **D. Cyma-Końska**, *Interwencja policyjna wobec przemocy w rodzinie*
77. **K. Szczerbaty, K. Mikosza, T. Midro**, *Chemiczne środki obeszczadniające stosowane przez polską Policję. Część II*
78. **D. Chodziński**, *Pranie pieniędzy jako jedna z form działania zorganizowanych grup przestępczych*
79. **A. Rybicka-Nowek**, *Wybrane zagadnienia z zakresu praw człowieka. Poradnik dla nauczyciela policyjnego*
80. **J. Konieczny, B. Hajdacki**, *Pistolety maszynowe wykorzystywane w Policji*
81. **A. Walasek**, *Tresura psów służbowych. Psy do wyszukiwania zapachów narkotyków*
82. **S. Ronowicz, I. Bogusz, D. Śledziwski, W. Weremko**, *Podstawowe wiadomości z fotografii kryminalistycznej*

2013 r.

83. **M. Pilaciński, R. Szczech, D. Szymanik**, *Układy kierownicze pojazdów*
84. **I. Bogusz, M. Bogusz**, *Technika kryminalistyczna – ślady biologiczne*
85. **D. Bober, D. Baj**, *Odpowiedzialność dyscyplinarna policjanta*
86. **R. Kobryś**, *Potrącenie pieszego – wybrane zagadnienia z zakresu rekonstrukcji wypadku drogowego*
87. **Ł. Szwejkowski**, *Korupcja – wybrane zagadnienia*
88. **G. Jankowski**, *Etyka zawodowa policjanta w aspekcie wybranych przymiotów osobowych*
89. **M. Zbrzeźny, P. Mroczkowski, D. Kulikowski**, *Kierowanie ruchem drogowym*
90. **K. Mikosza**, *Rola i zadania Policji w zwalczaniu terroryzmu*
91. **R. Socha, M. Karpeta**, *Dziecko jako ofiara przemocy*
92. **D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu*
93. **R. Maj**, *Poszukiwanie osób zaginionych oraz postępowanie w przypadku ujawnienia osoby o nieustalonej tożsamości*
94. **M. Śrubka**, *Karnoprocesowe aspekty zabezpieczenia mienia*
95. **M. Lis-Walewska, A. Mańko-Czajka**, *Środki oddziaływania wychowawczego stosowane wobec sprawcy wykroczenia*
96. **B. Krzemień**, *Resuscytacja krążeniowo-oddechowa (Basic Life Support – BLS)*
97. **A. Pawłowski, J. Pośpiech**, *Podstawy interwencji policyjnych ze szczególnym uwzględnieniem zasad podejmowania czynności wobec osób z zaburzeniami psychicznymi oraz nosicieli wirusa HIV*
98. **K. Zalewski**, *Zdarzenia zakłócające prawidłowy przebieg służby w PDOZ*
99. **G. Perz**, *Wybrane zagadnienia historii Policji*
100. **D. Szymanik**, *Oświetlenie nowoczesnych samochodów a bezpieczeństwo jazdy w warunkach nocnych*
101. **G. Winnicki**, *Zacięcia broni palnej krótkiej*

- 102. K. Zaranek**, *Oględziny pojazdu jednośladowego na przykładzie motocykla Honda CBX 750*
- 103. D. Śledziwski**, *Dowód osobisty – zabezpieczenia stwierdzające autentyczność dokumentu*
- 104. I. Bogusz**, *Dokumentacja fotograficzna z oględzin miejsca zdarzenia z uwzględnieniem makrofotografii i fotografii w świetle UV*
- 105. W. Nienałtowski, R. Nienałtowski**, *Administracyjno-prawne aspekty wydawania pozwoleń na broń palną*
- 106. S. Hołoweńko, Z. Jagielski, R. Szczech**, *Technika kierowania samochodem*
- 107. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko mieniu – w świetle aktualnego orzecznictwa*
- 108. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych z zakresu prewencji szkolenia podstawowego zawodowego (stan prawny na 3.12.2013 r.)*
- 109. M. Śrubka**, *Przesłuchanie świadka w procesie karnym*

2014 r.

- 110. M. Walczuk, M. Bogusz, I. Bogusz**, *Ślady biologiczne – analiza mechanizmu powstawania plam krwi i możliwości jej wykorzystania w procesie wykrywczym*
- 111. M. Łojek, J. Setniewska**, *Wybrane akty wykonawcze z zakresu kontroli ruchu drogowego*
- 112. P. Kreczmański, P. Pińczuk**, *Tresura psów służbowych. Szkolenie psów tropiących*
- 113. M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Postępowanie sprawdzające i postępowanie w niezbędnym zakresie (art. 307 i 308 kpk)*
- 114. D. Boruszewski, M. Jackowski, S. Hołoweńko**, *Wymagane dokumenty podczas wykonywania przewozu drogowego*
- 115. A. Rybicka, K. Winnicka**, *Legitymowanie osób transeksualnych*
- 116. L. Dyduch, K. Świerczewski, W. Biedrzycki**, *Użycie lub wykorzystanie środków przymusu bezpośredniego przez policjantów*
- 117. A. Idzikowski**, *Szkolenie strzeleckie. Bezpieczeństwo – charakterystyka zagadnienia*
- 118. A. Mańko-Czajka**, *Postępowanie przyspieszone w sprawach o wykroczenia*
- 119. D. Cyma-Końska**, *Zatrzymanie osoby jako środek przymusu (wydanie II)*
- 120. K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Krajowy System Informacyjny Policji w teorii i praktyce. Ćwiczenia*
- 121. S. Klimaszewski**, *Wybrane elementy postępowania w sprawach nieletnich – część I*
- 122. M. Śrubka, B. Waszkiewicz**, *Świadek wykroczenia*
- 123. S. Ronowicz**, *Fotografia kryminalistyczna. Przewodnik do prac praktycznych*
- 124. W. Biedrzycki, K. Świerczewski**, *Charakterystyka funkcjonowania dzielnicowego w Policji*
- 125. R. Nienałtowski**, *Wybrane przestępstwa i wykroczenia dotyczące broni palnej i amunicji*
- 126. W. Weremko**, *Dokumentacja uzupełniająca z oględzin miejsca zdarzenia. Szkice i plany*
- 127. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu i zdrowiu – w świetle aktualnego orzecznictwa*

2015 r.

- 128. M. Śrubka, D. Korolczuk, A. Przybylik**, *Policjant jako oskarżyciel publiczny w sprawach o wykroczenia*
- 129. P. Chelber, P. Winnicki**, *Podstawy tęczności w Policji*
- 130. K. Bakalarczyk-Burakowska, R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Przygotowanie policjanta do wykorzystania przez Policję drobku prawnego Schengen*
- 131. M. Śmiałek**, *Subkultury młodzieżowe w Polsce – wybrane zagadnienia*
- 132. J. Misiak, J. Golał**, *Karne i administracyjne aspekty wprowadzenia do obrotu paliwa niespełniającego norm jakościowych. Wpływ wadliwego jakościowo paliwa na środowisko naturalne*
- 133. R. Lewandowski, T. Siemianowski**, *Zastrzeżenie dokumentów tożsamości – System Dokumenty Zastrzeżone*

- 134. M. Komosiński, A. Pawłowski, C. Suszyński**, *Zasady przyjmowania, przekazywania i zwalniania osób umieszczonych w pomieszczeniach dla osób zatrzymanych lub doprowadzonych w celu wytrzeźwienia*
- 135. R. Rozenek**, *Wideorejestratory PolCam i Videorapid 2. Obsługa urządzeń*
- 136. L. Dyduch**, *Bezpieczeństwo w czasie realizacji czynności i działań policyjnych*
- 137. I. Bogusz, M. Bogusz**, *Ślady kryminalistyczne – dla słuchaczy szkolenia zawodowego podstawowego*
- 138. A. Czekaj, R. Grabski**, *Obserwacja jako metoda pracy operacyjnej (poufne)*
- 139. R. Grabski, A. Czekaj**, *Błędy występujące w obserwacji (poufne)*
- 140. G. Sadowski, Z. Herbuś**, *Sposoby radzenia sobie ze stresem podczas prowadzenia obserwacji (poufne)*
- 141. D. Baj, D. Bober, J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko działalności instytucji państwowych oraz samorządu terytorialnego w świetle aktualnego orzecznictwa*
- 142. R. Rozenek, J. Przasnyski, M. Gemza**, *Kwalifikacja zdarzeń drogowych oraz polecenia i sygnały wydawane przez policjanta na miejscu zdarzenia drogowego*
- 143. M. Śrubka**, *Formy popełnienia przestępstwa*
- 144. R. Idzikowski**, *Analiza wykroczenia z art. 86 i 87 kw*
- 145. J. Golał**, *Wybrane przestępstwa przeciwko wymiarowi sprawiedliwości i wiarygodności dokumentów – z przykładami aktualnego orzecznictwa*
- 146. M. Jackowski**, *Procedury postępowania policjanta przy wypadku z udziałem pojazdu przewożącego żywe zwierzęta*
- 147. D. Cyma-Końska, R. Wójcik**, *Kontrola osobista a przeszukanie*
- 148. L. Dyduch**, *Znaczenie odprawy do służby prewencyjnej*
- 149. A. Twardo**, *Przyjmowanie i pobyt osób doprowadzonych do izb wytrzeźwień*

2016 r.

- 150. R. Kobryś, R. Kuchar, J. Kozłowski**, *Zasady ogólne stosowania urządzeń organizacji i bezpieczeństwa ruchu drogowego. Wyciąg z przepisów, wydanie II poprawione*
- 151. Ł. Wilczak, W. Kucyk**, *Ogniowy sposób inicjowania wybuchu*
- 152. A. Krajewska, D. Baj, R. Wróblewski**, *Immunitet dyplomatyczny – historia, zakres, obowiązywanie na gruncie prawa karnego i prawa wykroczeń*
- 153a. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I*
- 153b. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II*
- 154. A. Twardo**, *Policyjne izby dziecka – zarys problematyki*
- 155. K. Świerczewski**, *Wybrane zagadnienia dotyczące zatrzymania osób przez Policję*

2017 r.

- 156. K. Bakalarczyk-Burakowska**, *Ochrona praw autorskich materiałów publikowanych w Internecie*
- 157a. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część I. Wydanie II uzupełnione*
- 157b. G. Perz, L. Dyduch**, *Wybrane akty prawne do realizacji zajęć dydaktycznych w zakresie służby prewencyjnej Policji. Część II. Wydanie II uzupełnione*
- 158. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wstępu do prawoznawstwa oraz prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń*
- 159. E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu przepisów karnych ustaw szczególnych*
- 160. L. Dyduch**, *Korzystanie przez policjantów z pomocy określonych prawnie podmiotów podczas wykonywania obowiązków służbowych*
- 161. R. Idzikowski**, *Instytucja świadka w procesie karnym*

162. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu prawa karnego procesowego*
163. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu wykonywania poleceń uprawnionych organów oraz udzielania pomocy i asysty*
164. **E. Jakimiuk**, *Wybrane akty prawne z zakresu procesowego prawa wykroczeń*
165. **W. Weremko**, *Dowód osobisty „wzór 2015” – zabezpieczenia* (opublikowane tylko w wersji elektronicznej)
166. **M. Lis-Walewska, J. Golał**, *Wybrane wykroczenia i przestępstwa popełniane na wodach i terenach przyrodnych*
167. **T. Midro**, *Bezpieczeństwo imprez masowych*

2018 r.

168. **M. Śmiałek**, *Mediacja w sprawach nietleń (wybrane zagadnienia)*
169. **M. Wawryn**, *Doprowadzenie osoby do wytrzeźwienia – uprawnienia i obowiązki policjanta*
170. **J. Misiak, K. Smolarek**, *Wybrane aspekty instytucji świadka incognito*
171. **K. Rejmer**, *Urowadzenie dla okupu – rys ogólny i aspekty prawne*
172. **D. Golicki**, *Budowa i działanie broni palnej długiej. Pytania i odpowiedzi*
173. **Z. Mikulski**, *Rodzaje i sposoby oznaczeń umożliwiających identyfikację pojazdu*
174. **E. Jakimiuk**, *Część szczególna materialnego prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*
175. **L. Dyduch**, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych – cz. I. Bezpieczeństwo*
176. **R. Nienałowski**, *Organizacja i zasady funkcjonowania Przyjaznego Pokoju Przestuchañ Dzieci*
177. **E. Jakimiuk**, *Elementy wstępu do prawoznawstwa oraz część prawa karnego materialnego i prawa wykroczeń – przewodnik i ćwiczenia*
178. **D. Chęsy, L. Dyduch**, *Żebractwo jako zjawisko patologii społecznej*
179. **M. Wysocka**, *Ustawowe znamiona wybranych wykroczeń przeciwko mieniu – tablice poglądowe z komentarzem*

2019 r.

180. **K. Świerczewski**, *Wybrane zagadnienia dotyczące doprowadzeń osób przez Policję – przepisy prawne*
181. **J. Kuźmiński**, *Współdziałanie patrolu dwuosobowego podczas zatrzymania niebezpiecznej osoby poruszającej się pojazdem. Wybrane przepisy prawne*
182. **K. Puławska, M. Komosiński**, *Zasadność legitymowania osób*
183. **M. Lis-Walewska**, *Pouczenie oraz mandat karny jako środki prawne reakcji na wykroczenia*
184. **C. Suszyński**, *Taktyka realizacji pościgów policyjnych*
185. **L. Dyduch**, *Wybrane aspekty taktyki interwencji policyjnych*
186. **J. Golał, D. Baj**, *Wybrane przestępstwa przeciwko życiu. Znamiona oraz aktualne orzecznictwo*
187. **J. Misiak, K. Smolarek**, *Osoba najbliższa w procesie karnym. Wybrane aspekty*
188. **M. Bojanowski, M. Śrubka**, *Zabezpieczenie majątkowe i tymczasowe zajęcie mienia ruchomego w postępowaniu przygotowawczym*
189. **K. Winnicka**, *Postępowanie z osobami znajdującymi się pod wpływem alkoholu*
190. **E. Ciborowska**, *Wybrane okoliczności wyłączające bezprawność czynu i winę*

2020 r.

191. **M. Śmiałek**, *Patologie społeczne – Wybrane zagadnienia*
192. **K. Rosłaniec, K. Franckiewicz**, *Nowe uprawnienia Policji. Wybór przepisów*